

มะระขี้นก

ชื่อสามัญไทย ผักไห้ ผักเหี้ย มะไห้ มะห้อย

ชื่อพื้นเมืองปัตตานี ผักไห้คางคก

ชื่อสามัญอังกฤษ Bitter Cucumber, Bitter Gourd

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Momordica charantia* L.

วงศ์ Cucurbitaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

มะระขี้นกเป็นไม้เถาเลื้อย พาดพันหรือเกาะไปตามต้นไม้อื่น ๆ ลำต้นเป็นเส้นเล็กยาว มีขนขึ้นประปราย ใบเป็นใบเดี่ยว ออกสลับกัน ลักษณะของใบหยักเว้าลึก มี 5-7 หยัก ปลายใบแหลม ใบสีเขียวอ่อน ดอกเป็นดอกเดี่ยวออกตามง่ามใบ ดอกสีเหลือง กลีบใบบาง ผลมีลักษณะรูปกระสวยสั้น ผิวขรุขระ ผลอ่อนสีเขียวเมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอมแดง เมล็ดมีลักษณะกลมแบน เมล็ดสุกจะมีสีแดงสด

ประโยชน์ทางยา

ผลใช้แก้ร้อนใน กระจายน้ำ ตาบวมแดง ฝีอักเสบ เมล็ดใช้เป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง และกระตุ้นความรู้สึกลงทางเพศ ใบแก้โรคกระเพาะ บิด แผล ฝีอักเสบ ขับพยาธิ ดอกใช้แก้บิด รากใช้แก้บิดถ่ายเป็นเลือด แผลฝีอักเสบ และแก้อาการปวดฟัน

ประโยชน์ในตำรับยาแก้ปวดฝีจากเอ็กสารสมุนไพรร

ใช้ใบแห้งบดเป็นผงชงเหล้ากิน แก้ฝีบวมอักเสบ ใช้ใบสดตำคั้นเอาน้ำทาบริเวณที่เป็น หรือใช้รากแห้งบดเป็นผงผสมน้ำผึ้งพอก

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ลูกและยอดมะระขี้นกลวกกินแก้ไข้ เบื่ออาหาร

กกดอกขาว

ชื่อสามัญไทย กกดอกขาว หญ้าหัวไม่ง

ชื่อสามัญอังกฤษ Green Kyllinga

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kyllinga brevifolia* Rottb.

วงศ์ Cyperaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

กกดอกขาวเป็นพืชที่มีอายุยืนหลายปี มีลำต้นใต้ดินระบบรากเป็นระบบรากฝอย ใบและดอกจะชูอยู่เหนือผิวดิน สูงประมาณ 15-20 เซนติเมตร ลำต้นมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5-2 มิลลิเมตร กาบใบหุ้มสีน้ำตาลอมแดง ใบเป็นใบเดี่ยว ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบ ใบยาวประมาณ 5-15 เซนติเมตร ดอกเป็นดอกช่อแบบกระจุกแน่น ช่อดอกรูปสามเหลี่ยม ฐานดอกกว้าง ปลายดอกแหลม ฐานช่อดอกมีแผ่นรองช่อดอกสีเขียวลักษณะคล้ายใบจำนวน 3 ใบ เป็นใบสั้น 2 ใบ ใบยาว 1 ใบ ดอกย่อยมี 2 ดอก คือ ดอกด้านล่างและดอกด้านบน ช่อดอกมีสีขาวอมเขียว แล้วเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเมื่อแก่ ผลมีขนาดเล็กสีน้ำตาลรูปไข่หัวกลับ

กกดอกขาวพบทั่วไปตามที่รกร้างว่างเปล่า ที่ขึ้นแต่ไม่จำเป็นต้องมีน้ำขัง
ประโยชน์ทางยา

หัวหรือลำต้นสะสมอาหารใช้รักษา บิด ไข้หวัด เจ็บคอ หลอดลมอักเสบ ปวดกระดูก และขับลมในกระเพาะอาหาร

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

กกดอกขาวทั้งต้นพอประมาณ ต้มน้ำกินแก้ไข้ร้อน

หญ้าแห้วหมู

ชื่อสามัญไทย หญ้าแห้วหมู แห้วหมู หญ้าขนหมู แห้วหมูใหญ่

ชื่อสามัญอังกฤษ Purple nutsedge, Nut grass

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cyperus rotundus* L.

วงศ์ Cyperaceae

หญ้าแห้วหมูเป็นพืชในตระกูลกก ทรงพุ่มสูงประมาณ 20-70 เซนติเมตร ระบบรากเป็นรากฝอย ลำต้นใต้ดินสีขาว เมื่อแก่เป็นสีน้ำตาล ลำต้นใต้ดินจะสร้างโกลเพื่อเจริญเป็นต้นใหม่ ใบเป็นใบเดี่ยว ใบเรียวยาวประมาณ 10-30 เซนติเมตร ใบสีเขียวมีร่องตรงกลางใบ ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม ดอกเป็นดอกช่อ ใต้ช่อดอกมีใบประดับ ช่อดอกมีดอกย่อยสีน้ำตาลแดง ผลรูปทรงยาวรี เป็นสันรูปสามเหลี่ยม

หญ้าแห้วหมูพบในพื้นที่ทำการเกษตร ริมถนน ริมรั้วบ้าน สนามหญ้า

ประโยชน์ทางยา

หัวหญ้าแห้วหมูใช้รักษาอาการปวดท้อง ขับปัสสาวะ แก้ท้องร่วง ขับลม และรักษาโรคผิวหนัง

ประโยชน์ในตำรับยาบรรเทาอาการจุกเสียดท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อจากเอกสารสมุนไพร

ใช้ลำต้นใต้ดิน(หัว)หญ้าหมู 15 กรัม ทุบให้แตกต้มน้ำกิน หรือตำให้ละเอียดผสมน้ำผึ้งกิน

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ใช้ลำต้นใต้ดิน(หัว)หญ้าแห้วหมู พอประมาณบดผง หรือต้มกินน้ำ เพื่อบำรุงธาตุ บำรุงกำลัง

ตาตุ่ม

ชื่อสามัญไทย ตาตุ่ม ตาตุ่มทะเล

ชื่อสามัญอังกฤษ Blind Your Eyes

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Escoecaria agallocha* L.

วงศ์ Euphoribaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

ตาตุ่มเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเป็นใบเดี่ยวรูปไข่ ปลายใบและโคนใบแหลม ใบสีเขียว ผิวใบเรียบเป็นมัน ขอบใบเรียบ ดอกเป็นดอกช่อขนาดเล็กออกตามง่ามใบ ผลมีขนาดเล็กประมาณ 0.5 เซนติเมตร ทรงกลม ลักษณะเป็นพู่ 3 พู

ตาตุ่มพบได้ทั่วไปตามที่ราบลุ่มริมชายฝั่งทะเลหรือป่าชายเลน

ประโยชน์ทางยา

ใบใช้แก้ลมบ้าหมู เปลือกต้นใช้เป็นยาถ่าย รากใช้ขับลม แก้ก้น ยาง ใช้เป็นยาถ่ายอย่างแรก
ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ยางนำมาประสะแล้วผสมกับตัวยาอื่นใช้ในการรักษาอาการท้องผูก

ตำแยแมว

ชื่อสามัญไทย ตำแยแมว ตำแยตัวผู้ หานแมว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Acalypha indica* L.

วงศ์ Euphorbiaceae

ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและชีววิทยา

ตำแยแมวเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ทรงพุ่มสูง 30-90 เซนติเมตร ใบเป็นใบเดี่ยวรูปทรงกลมขอบใบหยัก ผิวใบหยาบ ดอกเป็นดอกช่อขนาดเล็กสีเขียวอ่อน เมล็ดขนาดเล็กสีน้ำตาล

ตำแยแมว พบได้ทั่วไปตามที่รกร้างว่างเปล่าริมถนนทางเดิน

ประโยชน์ทางยา

ใบและต้นตำแยแมวใช้ขับเสมหะ ถอนพิษเบื่อเมา ขับพยาธิ

ประโยชน์ในตำรับยาของหมอพื้นบ้าน

ใบตำแยแมวเคี้ยวกินน้ำเป็นยาทำให้อาเจียน แก้อาพิษเบื่อเมา